

NASILNI DELIKTI: POJEDINA OBILJEŽJA POČINITELJA I UTJECAJ ALKOHOLA *TEMPORE CRIMINIS*

Dr. sc. Pero Mihaljević*

Izv. prof. dr. sc. Mirjana Kondor-Langer**

UDK: 343.976:343.223

343.95:613.81

343.226:343.223

DOI: 10.3935/zpfz.75.5.6

Prethodno znanstveno priopćenje

Primljeno: lipanj 2025.

S obzirom na činjenicu da su danas različiti oblici nasilja postali dio naše svakodnevice ovaj rad bavi se pojedinim obilježjima počinitelja nasilnih delikata i njegovom alkoholiziranošću tijekom počinjenja nasilnog delikta. Rezultati prikazani u ovom radu dio su znanstvenoistraživačkog projekta "Hrvatski monitor nasilja – Istraživanje pojavnih oblika, uzroka i procesuiranja delinkventnog nasilja s fokusom na zaštiti posebno ranjivih skupina žrtava". Za uzorak istraživanja korišteni su sekundarni izvori podataka, odnosno prikupljeni pravomoćni sudski spisi nasilnih kaznenih djela počinjenih na području Republike Hrvatske. Cilj provedenog istraživanja jest stjecanje uvida u pojedina obilježja počinitelja nasilnih delikata odnosno stjecanje uvida u tip nasilja koji je počinio počinitelj, zakonsku kvalifikaciju najtežeg kaznenog djela za koje je počinitelj osuđen, motiv za činjenje kaznenog djela, bračni status, stupanj obrazovanja, zaposlenje i spol. Specifični cilj istraživanja jest utvrđivanje postojanja razlika u prethodno navedenim obilježjima s obzirom na alkoholiziranost počinitelja tempore criminis. S praktičnog aspekta ovaj rad daje povratnu informaciju stručnjacima raznih struka koji se bave problematikom nasilja, a s obzirom na činjenicu da su analizirani podaci u svojoj ukupnosti pokazali kako je nešto više od 1/3 počinitelja nasilnih delikata ista činio pod utjecajem

---

* Dr.sc. Pero Mihaljević, viši stručni savjetnik, Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost, Jurjevska 34, 10 000 Zagreb; p_mihaljevic@yahoo.com:
ORCID ID: orcid.org/0009-0009-9326-4104

** Dr. sc. Mirjana Kondor-Langer, izvanredna profesorica stručnih studija na Veleučilištu kriminalistike i javne sigurnosti, MUP RH, Avenija Gojka Šuška 1, 10 000 Zagreb; mklanger@fkz.hr:
ORCID ID: orcid.org/0000-0003-4045-6152

alkohola, ponovno se pokazuje potreba dodatnog osmišljavanja i educiranja javnosti o štetnosti i mogućim posljedicama do kojih može doći zbog konzumacije alkohola. S druge strane navedeni podaci mogu biti važni za planiranje i kreiranje adekvatnog tretmana počinitelja nasilnih delikata

Ključne riječi: nasilje, obilježja počinitelja, alkoholiziranost počinitelja tempore criminis

1. UVOD ***

Nasilje je u današnjem svijetu postalo dio svakodnevice. Jedan dio nasilja, poput obiteljskoga nasilja, i danas često ostaje dio "tamne brojke", dok su s druge strane pojedina nasilna ponašanja često medijski eksponirana, poput nasilja povezanog s huliganizmom, pojedinih oblika nasilja koji se pojavljuju u odgojno-obrazovnim ustanovama kao što su škole. Primjerice, pojedini autori bavili su se vršnjačkim nasiljem te su pronašli da svaki tjedan 37,8 % učenika doživljava barem jedan oblik vršnjačkog nasilja i da se počinitelji nasilja ističu najrjeđim prosocijalnim ponašanjem.¹

Sva nasilnička ponašanja imaju jedinstveno, opće obilježje koje ih međusobno povezuje: u svim nasilničkim ponašanjima posljedica je oštećenje žrtve kojoj se fizičkom silom nanosi fizička i/ili psihička bol, manjeg ili većeg intenziteta, što može dovesti i do uništenja života žrtve. U kaznenim djelima kojima je imanentno nasilničko ponašanje, nasilnička suština proizlazi iz konstrukcije bića djela u kojoj sila ili ozbiljna prijetnja, vrijeđanje ili zlostavljanje i tučnjava ili drsko i bezobzirno ponašanje čine bitno obilježje tog kaznenog djela. Dakle, u sferi pojma nasilničkog ponašanja nalaze se delikti nasilja vrlo različite prirode i intenziteta, od realne uvrede do ubojstva, od zlostavljanja do teških akata terora. Najčešće i najtipičnije zakonske oznake za nasilnička ponašanja su: nasilje, sila, prijetnja i zlostavljanje.²

*** Istraživanje je provedeno u okviru Uspostavnog istraživačkog projekta "HRVATSKI MONITOR NASILJA: Istraživanje pojavnih oblika, uzroka i procesuiranja delinkventnog nasilja s fokusom na zaštiti posebno ranjivih skupina žrtava (CroVi-Mo), koji je financirala Hrvatska zaklada za znanost (UIP-2017-05-8876). Službena stranica projekta: www.violence-lab.eu.

¹ Bulat Rajhvan, L.; Ajduković, M., *Obiteljske i psihosocijalne odrednice vršnjačkog nasilja među mladima*, Psihologijske teme, vol. 21, br. 1, 2012., str. 167 – 194, str. 167.

² Žaja, B., *Utjecaj nekih sociodemografskih i socioloških karakteristika počinitelja delikata nasilja na njihovo ponašanje u toku penalnog tretmana*, Doktorska disertacija, Defektološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd – Zagreb, 1984., str. 13.

Medu mnogobrojnim definicijama nasilničkoga kriminaliteta i nasilničkog ponašanja kao oblika kažnjivog ponašanja treba izdvojiti kao najpotpunije one koje ističu sljedeće karakteristike takvog ponašanja: fizičku agresivnost prema određenoj osobi, tj. primjenu fizičke sile prema fizičkom integritetu drugoga, napad koji stvara tjelesnu ozljedu ili ugrožava život ili tijelo, teža zlostavljanja fizičke prirode. Nasilje može biti i psihička prinuda, teže psihičko maltretiranje, izazivanje trajnijeg, jačeg osjećaja osobne nesigurnosti, uznemirenosti.³

Za potrebe istraživanja u ovom je radu nasilje podijeljeno u nekoliko kategorija, i to: ostalo nasilje u privatnom okruženju, ostalo nasilje u javnom okruženju, "bar"-nasilje, nasilje u sklopu krađe, nasilje u sklopu raskida ljubavne veze, nasilje u susjedstvu, nasilje u sklopu posla, čedomorstvo, nasilje unutar institucije, nasilje povezano s diskriminacijom, nasilje povezano s nasljedstvom, huliganizam, nasilje povezano s iznudom, krvni delikti, nasilje povezano s podstanarstvom, nasilje protiv policije/zaštitara, nasilje počinjeno od strane policije/zaštitara, nasilje povezano s prostitucijom, nasilje povezano s preprodajom droge, profesionalna ubojstva i obiteljsko nasilje. Kaznena djela koja su za potrebe znanstvenoistraživačkog projekta obuhvaćena definicijom nasilnih kaznenih djela su taksativno navedena u priručniku *Criminological Violence Research*.⁴

Istraživanjima pojedinih obilježja nasilja bavili su se različiti tuzemni i inozemni autori. Primjerice, pojedini autori pokušali su sagledati kompleksne odnose među članovima obitelji i intimnim partnerima, njihova obilježja, karakteristike okoline te socioekonomske uvjete.⁵

³ Skorupan, V., *Razlike u modalitetima izvršenja kaznenih djela s elementima nasilja između agresivnih i neagresivnih maloljetnih počinitelja*, Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, vol. 37, br. 2, 2001., str. 111 – 126.

⁴ Getoš Kalac, A. M.; Bezić, R., *Criminological Violence Research. Ideas-Challenges-Concepts-Solutions*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2019., str. 51 – 54, dostupno na: <https://www.violence-lab.eu/publications/manuals/joint-manual-2/> (13. 9. 2024.).

⁵ Vidi detaljnije u: Archer, J., *Sex Differences in Aggression Between Heterosexual Partners: A MetaAnalytic Review*, Psychological Bulletin, vol. 126, br. 5, 2000., str. 651 – 680; Belfarge, H.; Rying, M., *Characteristic of spousal homicide: a study of all cases of spousal homicide in Sweden 1990–1999*, Criminal Behaviour and Mental Health, vol. 14, 2004., str. 121 – 133; Diem, C.; Pizarro, J., *Social Structure and Family Homicides*, Journal for Family Violence, vol. 25, 2010., str. 521 – 532; Dundović, D., *Ubojstva intimnih partnera*, Zagreb, Kaznenopravno-kriminalistička biblioteka Vladimir Bayer, Zagreb, 2005.; Fox, A.; Zawitz, W., *Homicide trends in United States*, Government Printing Office, Washington, 2006.; Gillespie, M.; Hearn, V.; Silverman, A., *Suicide following homicide in Canada*, Homicide, vol. 2., 1998., str. 46 – 63; Kovčo, I., *Neke karakteristike ubojstava intimnih partnera u Hrvatskoj*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 3, br. 1, 1996., str. 11 – 126; Paulozzi, J.; Saltzman, E.; Thompson, P.;

Uz različite oblike nasilja na strani počinitelja može se pojaviti i alkohol kao jedan od kriminogenih čimbenika. Alkohol izaziva kriminalitet, ali i kriminalitet pridonosi širenju alkoholizma. Zbog toga utjecaj alkoholizma u svakom pojedinačnom slučaju dobiva uvijek novo značenje. Alkoholizam se može javiti kao odlučujući čimbenik koji je doveo do izvršenja kaznenog djela, ili je u stjecaju i spletu raznih čimbenika dao samo određeni doprinos. Općenito je dobro poznata veza između kaznenih djela i alkohola i može se razmatrati kao kaznena djela počinjena tijekom intoksikacije i kaznena djela kojih su počinitelji ljudi koji pate od poremećaja uzrokovanih prekomjernim uzimanjem alkohola tijekom duljeg vremenskog razdoblja.⁶

Osim oblika nasilja, autori su istraživali i utjecaj alkohola na počinitelja nasilnih delikata.⁷ Tako su pojedini autori utvrdili nedvosmislen odnos između alkoholiziranih stanja i delikata protiv života i tijela. Približno polovica tih delikata počinjena je u alkoholiziranom stanju.⁸

Rezultati prikazani u ovom članku dio su znanstvenoistraživačkog projekta Hrvatski monitor nasilja – Istraživanje pojava oblika, uzroka i procesuiranja delinkventnog nasilja s fokusom na zaštiti posebno ranjivih skupina žrtava (UIP-2017-05-8876) koji je financirala Hrvatska zaklada za znanost. Glavni cilj znanstvenoistraživačkog projekta jest empirijski i normativno snimiti te analizirati fenomenologiju, etiologiju i procesuiranje delinkventnog nasilja u Hrvatskoj, pri čemu je naglasak na osobito ranjivim skupinama žrtava sa svojim vrlo specifičnim i različitim potrebama zaštite od nasilja.

Holmgren, P., *Surveillance for homicide among intimate partners: United States, 1981-1998.*, Mortality & Morbidity Weekly Reports, vol. 50, br. 3, 2001., str. 1 – 15; Roberts, D. W., *Intimate Partner Homicide, Relationship to Alcohol and Firearms*, Journal of Contemporary Criminal Justice, vol. 25, br.1, 2009., str. 67 – 88; Singer, M., *Kriminologija delikata nasilja*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2005.

⁶ Žarković-Palijan, T., *Značajke osobitosti alkoholičara počinitelja i nepočinitelja kaznenih djela*, Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet, Zagreb, 2005., str. 27.

⁷ Vidi: Pavliček, J.; Milivojević Antoliš, L.; Matijević, A., *Neke rodne karakteristike počinitelja ubojstva*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 19, br. 2, 2012., str. 917 – 934; Dundović, D. *Ubojstva intimnih partnera i alkohol*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 15, br. 1, 2008., str. 177 – 203; Kovčo Vukadin, I., *Napadi na policijske službenike: pregled aktualnih spoznaja*, Policijska i sigurnost, vol. 20, br. 3, 2011., str. 273 – 305.

⁸ Mužinić Masle, L.; Goreta, M., *Alkohol kao kriminogeni čimbenik kod počinitelja kaznenog djela ubojstva i pokušaja ubojstva*, Socijalna psihijatrija, vol. 28, br. 1, 2000., str. 29 – 33.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

2.1. Cilj istraživanja

Cilj provedenog istraživanja jest stjecanje uvida u pojedina obilježja počinitelja nasilnih delikata odnosno stjecanje uvida u tip nasilja koji je počinio počinitelj, zakonsku kvalifikaciju najtežeg kaznenog djela za koje je počinitelj osuđen, motiv za činjenje kaznenog djela, bračni status, stupanj obrazovanja, zaposlenje i spol. Specifični cilj istraživanja jest utvrđivanje postojanja razlika u navedenim obilježjima s obzirom na alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis*.

2.2. Uzorak istraživanja

Za uzorak istraživanja korišteni su sekundarni izvori podataka, i to pravomoćno okončani kazneni predmeti s elementima nasilja u kojima je pravomoćnost nastupila u razdoblju od 2017. do 2021. godine. Kazneni predmeti prikupljeni su na četiri županijska i četiri općinska suda u Hrvatskoj (Županijski sud i Općinski sud u Zagrebu, Županijski i Općinski sud u Splitu, Županijski i Općinski sud u Osijeku te Županijski i Općinski sud u Rijeci) ovisno o stvarnoj sudskoj nadležnosti za pojedina kaznena djela. Tijekom istraživanja ukupno je analizirano 1117 kaznenih predmeta, a uzorak istraživanja obuhvatio je 909 počinitelja.

2.3. Instrument

Podaci potrebni za realizaciju ovog istraživanja prikupljeni su s pomoću u tu svrhu posebno sastavljenoga anketnog upitnika. Anketni upitnik sadržavao je varijable koje su podijeljene u tri cjeline, i to varijable koje se odnose na događaj, počinitelja i žrtvu. Za potrebe ovog istraživanja korištena je skupina varijabli vezana uz počinitelja kaznenih djela s elementima nasilja, i to varijable koje definiraju tip nasilja koji je počinio počinitelj, zakonsku kvalifikaciju najtežeg kaznenog djela za koje je počinitelj osuđen, motiv za činjenje kaznenog djela, bračni status, stupanj obrazovanja, zaposlenje i spol. Uz tih sedam varijabli korištena je i varijabla alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis*. Specifični cilj istraživanja jest utvrđivanje postojanja razlika u navedenim obilježjima s obzirom na alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis*. Te su varijable izabrane u svrhu realizacije ciljeva istraživanja odnosno u svrhu stjecanja uvida u pojedina obilježja počinitelja kaznenih djela nasilja te utvrđivanja postojanja razlika u navedenim obilježjima s obzirom na alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis*.

2.4. Način provođenja istraživanja

Za provođenje istraživanja dobivena je suglasnost Etičkog povjerenstva formalnog nositelja projekta Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a u smislu općih etičkih načela u znanstvenim istraživanjima poštovana je anonimnost počinitelja i žrtava u smislu da se identifikacijski podaci nisu unosili u anketne upitnike. U Zagrebu je istraživanje provedeno 2021./2022. godine, a u Splitu, Rijeci i Osijeku 2022./2023. godine.

2.5. Način obrade podataka

Nakon dovršenog prikupljanja podataka podaci iz anketnih upitnika uneseni su u bazu podataka u statističkom računalnom programu SPSS, a nakon dovršenog unosa podataka obavljena je logička kontrola. Za potrebe definiranih ciljeva istraživanja korištena je deskriptivna statistika, a za utvrđivanje statistički značajnih razlika u analiziranim obilježjima korišten je Hi-kvadrat test (razina značajnosti - $p < 0,05$).

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Ako se u analiziranim podacima pogleda tip nasilja, vidljivo je kako su počinitelji relativno najčešće činili obiteljsko nasilje. Potom su relativno najčešće činili druge oblike nasilja u javnom okruženju, a potom i druge oblike nasilja u privatnom okruženju. Od ukupno 18 kategorija nasilja u ovom istraživanju polovicu, odnosno devet tipova nasilja⁹ počinitelji su činili i pod utjecajem alkohola *tempore criminis*, ali i trijezni. Kod tih devet tipova nasilja pri činjenju delikata u svim kategorijama prednjače počinitelji koji *tempore criminis* nisu bili pod utjecajem alkohola. Za razliku od tih devet kategorija tipova nasilja, u sedam kategorija nasilja, a to je nasilje koje se činilo u sklopu posla, unutar institucija, nasilje povezano s nasljedstvom, iznudom, podstanarstvom, prostitucijom i preprodajom droge, počinitelji u ni jednom slučaju *tempore criminis* nisu bili pod utjecajem alkohola. Međutim, u preostala dva tipa nasilja, i to kod "bar"-nasilja i huliganizma zabilježen je relativno veći udio počinitelja pod utjecajem alkohola *tempore criminis* nego počinitelja koji su bili trijezni. Tako je kod "bar"-nasilja zabilježeno da je 90,9 % počinitelja bilo alkoholizirano dok

⁹ Ostalo nasilje u privatnom okruženju, ostalo nasilje u javnom okruženju, nasilje u sklopu krađe, nasilje u sklopu raskida ljubavne veze, nasilje u susjedstvu, nasilje povezano s diskriminacijom, krvni delikti, nasilje protiv policije/zaštitara, obiteljsko nasilje.

su kod huliganizma svi počinitelji bili pod utjecajem alkohola. Varijabla koja definira tip nasilja u odnosu na alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis* pokazuje statističku značajnost.

Tablica 1.: Tip nasilja u odnosu na alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis*

Tip nasilja		Je li počinitelj bio pod utjecajem alkohola za vrijeme počinjenja djela?		Ukupno	x ²	Značajnost
		Ne	Da			
Ostalo nasilje u privatnom okruženju	aps.	45	19	64	80,431	,000
	%	70,3 %	29,7 %	100,0 %		
Ostalo nasilje u javnom okruženju	aps.	51	30	81		
	%	63,0 %	37,0 %	100,0 %		
"Bar"-nasilje	aps.	2	20	22		
	%	9,1 %	90,9 %	100,0 %		
Nasilje u sklopu krađe	aps.	13	6	19		
	%	68,4 %	31,6 %	100,0 %		
Nasilje u sklopu raskida ljubavne veze	aps.	23	17	40		
	%	57,5 %	42,5 %	100,0 %		
Nasilje u susjedstvu	aps.	8	6	14		
	%	57,1 %	42,9 %	100,0 %		
Nasilje u sklopu posla	aps.	10	0	10		
	%	100,0 %	0,0 %	100,0 %		
Nasilje unutar institucije	aps.	2	0	2		
	%	100,0 %	0,0 %	100,0 %		
Nasilje povezano s diskriminacijom	aps.	3	2	5		
	%	60,0 %	40,0 %	100,0 %		
Nasilje povezano s nasljedstvom	aps.	3	0	3		
	%	100,0 %	0,0 %	100,0 %		
Huliganizam	aps.	0	3	3		
	%	0,0%	100,0%	100,0%		
Nasilje povezano s iznudom	aps.	10	0	10		
	%	100,0 %	0,0 %	100,0 %		
Krvni delikti	aps.	8	4	12		
	%	66,7 %	33,3 %	100,0 %		
Nasilje povezano s podstanarstvom	aps.	3	0	3		
	%	100,0 %	0,0 %	100,0 %		
Nasilje protiv policije/zaštitara	aps.	18	13	31		
	%	58,1 %	41,9 %	100,0 %		
Nasilje povezano s prostitucijom	aps.	1	0	1		
	%	100,0 %	0,0 %	100,0 %		

Tip nasilja		Je li počinitelj bio pod utjecajem alkohola za vrijeme počinjenja djela?		Ukupno	x ²	Značajnost
		Ne	Da			
Nasilje povezano s preprodajom droge	aps.	45	0	45	80,431	,000
	%	100,0 %	0,0 %	100,0 %		
Obiteljsko nasilje	aps.	286	187	473		
	%	60,5 %	39,5 %	100,0 %		
Ukupno	aps.	531	307	838		
	%	63,4 %	36,6 %	100,0 %		

Valja spomenuti kako ukupni apsolutni brojevi u sljedećim tablicama nisu identični, što je posljedica činjenice da kod svih varijabli nisu bili dostupni potpuni podaci vezani uz pojedine počinitelje.

Tako je u sljedećoj tablici u odnos stavljena zakonska kvalifikacija najtežega kaznenog djela za koje je počinitelj osuđen odnosno je li se u pojedinom slučaju radilo o dovršenom ili kaznenom djelu u pokušaju i utjecaj alkohola na počinitelja *tempore criminis*. Iz dobivenih rezultata vidljivo je da su počinitelji relativno češće bili pod utjecajem alkohola *tempore criminis* kod kaznenih djela koja su ostala u pokušaju (56,2 %). Za razliku od kaznenih djela koja su ostala u pokušaju, kod kaznenih djela koja su dovršena počinitelji su relativno najčešće ista činili u trijeznom stanju (65,7 %). Iako ne treba zanemariti činjenicu kako je nešto više od 1/3 njih dovršena kaznena djela činilo u alkoholiziranom stanju. Varijabla koja definira zakonsku kvalifikaciju najtežega kaznenog djela za koje je počinitelj suđen u odnosu na alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis* pokazuje statističku značajnost.

Tablica 2.: Zakonska kvalifikacija u odnosu na alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis*

Zakonska kvalifikacija najtežega kaznenog djela za koje je počinitelj osuđen		Je li počinitelj bio pod utjecajem alkohola za vrijeme počinjenja djela?		Ukupno	x ²	Značajnost
		Ne	Da			
Pokušaj	aps.	32	41	73	13,822	,000
	%	43,8 %	56,2 %	100,0 %		
Dovršeno	aps.	495	258	753		
	%	65,7 %	34,3 %	100,0 %		
Ukupno	aps.	527	299	826		
	%	63,8 %	36,2 %	100,0 %		

Motivacija je psihički proces koji nas potiče na mentalne ili tjelesne aktivnosti, i “iznutra” djeluje na naše ponašanje. U psihologiji je zamijenila nekadašnji pojam “volje”, koji se ubraja u “psihologiju moći” (“moć govora”, “moć volje” i sl.). Na aktivnosti nas potiču i čuvstva (emocije) pa suvremeni psiholozi ne postavljaju granicu između motivacije i emocija. Motivacijsko ponašanje možemo predočiti kružnim crtežom: u početku postoji motiv ili potreba za ostvarenjem nekoga cilja, nakon toga slijedi ponašanje kojim nastojimo doprijeti do toga cilja, a ako ga uspijemo ostvariti (prije ili poslije), razvije se potreba za novim, višim ciljem, i “motivacijski ciklus” se ponavlja. Na putu do cilja nailazimo na različite zapreke: fizičke (neprohodan put i sl.), društvene (zakonske, vjerske i druge zabrane) i osobne (nedovoljna tjelesna ili psihička sposobnost, borba motiva). Ako je motivacija jaka, a zapreke nepremostive, javlja se izričita neugoda, nemir ili bijes, poznat kao frustracija. U teorijama motivacije poznata je “hijerarhijska teorija” A. H. Maslowa, prema kojoj pojavljivanje naših motiva ima svoj redoslijed. Na prvome su mjestu motivi preživljavanja, zatim sigurnosti, pa potrebe za ljubavlju i prijateljstvom te društvenim ugledom i “samoostvarivanjem”. Poznata je i provjerena Herzbergova “dvofaktorska” teorija motivacije. Ako postoje faktori zadovoljstva (npr. “voljeti svoj posao”), to nas motivira i zadovoljni smo, ali ako ih nema, nema ni zadovoljstva, ali nismo “aktivno nezadovoljni”. Ako postoje faktori nezadovoljstva (npr. tiranski šef), mi smo nezadovoljni, ali ako ih nema, nismo “aktivno zadovoljni”. “Sadržajne teorije” (kojima je cilj naći što sve čovjeka motivira) se u suvremenoj psihologiji zamjenjuju “procesnim” teorijama motivacije. One se ne bave pitanjem što nas motivira ili ne motivira, već nastoje odgovoriti na pitanje kako u konkretnoj situaciji donosimo odluku o tome što ćemo učiniti. Te su “procesne” teorije odgovorile na pitanje zašto ljudi često rade stvari koje ih ne privlače, ali su ipak odlučili raditi ih. Nekadašnje geslo oglasa i reklama koje tvrdi da treba naći ono što čovjeka zanima pa će on zbog toga usmjeravati svoje ponašanje prema tim ciljevima time je oboreno.¹⁰

Ako se u provedenom istraživanju sagledaju počiniteljevi motivi za činjenje nasilnih kaznenih djela, vidljivo je kako u najvećem broj analiziranih predmeta počiniteljev motiv za počinjenje djela nije bio jasan. Nakon nejasnih motiva slijedi motiv osvete i pohlepe. Ako se počiniteljev motiv stavi u odnos s počiniteljevom alkoholiziranosti *tempore criminis* prema pojedinim analiziranim kategorijama u tablici, vidljivo je da su počinitelji koji su činili nasilna kaznena djela iz ljubomore (51,0 %) i vigilantizma (66,7 %) relativno češće bili pod utjecajem alkohola *tempore criminis*. Počinitelji koji su nasilna kaznena djela činili u (samo) obrani jednako su *tempore criminis* bili pod utjecajem alkohola i trijezni, dok

¹⁰ Vidi: Hrvatska enciklopedija, Motivacija, <https://www.enciklopedija.hr/clanak/motivacija> (9. 9. 2024.).

su počinitelji koji su nasilne delikte činili na nečiji zahtjev to činili isključivo u trijeznom stanju. Kod ostalih motiva vidljivo je kako su počinitelji *tempore criminis* relativno češće bili trijezni. Motiv počinitelja u odnosu na alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis* pokazuje statističku značajnost.

Tablica 3.: Motiv počinitelja u odnosu na alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis*

Motiv počinitelja		Je li počinitelj bio pod utjecajem alkohola za vrijeme počinjenja djela?		Ukupno	X ²	Značajnost
		Ne	Da			
Nejasno	aps.	210	132	342	45,158	,000
	%	61,4 %	38,6 %	100,0 %		
Više motiva	aps.	51	13	64		
	%	79,7 %	20,3 %	100,0 %		
Osveta	aps.	81	48	129		
	%	62,8 %	37,2 %	100,0 %		
Pohlepa	aps.	58	10	68		
	%	85,3 %	14,7 %	100,0 %		
(Samo)obrana	aps.	13	13	26		
	%	50,0 %	50,0 %	100,0 %		
Vigilantizam	aps.	2	4	6		
	%	33,3 %	66,7 %	100,0 %		
Ljubomora	aps.	71	74	145		
	%	49,0 %	51,0 %	100,0 %		
Manjak brige	aps.	22	6	28		
	%	78,6 %	21,4 %	100,0 %		
Mržnja/predrasude/diskriminacija	aps.	20	7	27		
	%	74,1 %	25,9 %	100,0 %		
Na zahtjev	aps.	3	0	3		
	%	100,0 %	0,0 %	100,0 %		
Ukupno	aps.	531	307	838		
	%	63,4 %	36,6 %	100,0 %		

Nadalje, ako se pogleda bračni status počinitelja tijekom počinjenja kaznenog djela, vidljivo je kako je najveći broj počinitelja bio u bračnoj zajednici. Nakon njih slijede počinitelji koji su u trenutku počinjenja kaznenog djela bili samci. Ako se bračni status počinitelja stavi u odnos s počiniteljevom alkoholiziranosti tijekom počinjenja kaznenog djela, kod gotovo svih promatranih kategorija vidljivo je da su počinitelji relativno češće tijekom počinjenja djela bili trijezni. Iz tablice je vidljivo kako su samo počinitelji koji su tijekom počinjenja djela

bili udovci ili udovice relativno češće činili nasilna kaznena djela pod utjecajem alkohola (58,8 %).

Tablica 4.: Počiniteljev bračni status u odnosu na alkoholiziranost počinitelja tempore criminis

Bračni status počinitelja za vrijeme počinjenja kaznenog djela		Je li počinitelj bio pod utjecajem alkohola za vrijeme počinjenja djela?		Ukupno	X ²	Značajnost
		Ne	Da			
Samac/ica	aps.	169	81	250	13,021	,043
	%	67,6 %	32,4 %	100,0 %		
U vezi	aps.	25	8	33		
	%	75,8 %	24,2 %	100,0 %		
Bračna zajednica	aps.	176	101	277		
	%	63,5 %	36,5 %	100,0 %		
Izvanbračna zajednica	aps.	73	62	135		
	%	54,1 %	45,9 %	100,0 %		
Rastavljen	aps.	54	32	86		
	%	62,8 %	37,2 %	100,0 %		
U procesu rastave	aps.	23	11	34		
	%	67,6 %	32,4 %	100,0 %		
Udovac/ica	aps.	7	10	17		
	%	41,2 %	58,8 %	100,0 %		
Ukupno	aps.	527	305	832		
	%	63,3 %	36,7 %	100,0 %		

Nadalje, relativno najčešće su kaznena djela nasilja činili počinitelji koji su završili strukovne srednje škole u trajanju od tri godine, a potom počinitelji koji imaju završenu osnovnu školu. Iz analiziranih predmeta jedino kod počinitelja koji su stekli prvostupničko obrazovanje ili su završili neki stručni studij vidljiv je relativno jednak udio onih koji su tijekom počinjenja nasilnog kaznenog djela bili pod utjecajem alkohola i bili trijezni. U svim drugim analiziranim kategorijama obrazovanja vidljivo je da je relativno češći udio počinitelja koji su tempore criminis bili trijezni. Stupanj obrazovanja počinitelja u odnosu na alkoholiziranost počinitelja tempore criminis pokazuje statističku značajnost.

Tablica 5.: Počiniteljev stupanj obrazovanja u odnosu na alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis*

Stupanj obrazovanja počinitelja		Je li počinitelj bio pod utjecajem alkohola za vrijeme počinjenja djela?		Ukupno	X ²	Značajnost
		Ne	Da			
Nezavršena osnovna škola	aps.	19	7	26	31,152	,000
	%	73,1 %	26,9 %	100,0 %		
Završena osnovna škola	aps.	110	88	198		
	%	55,6 %	44,4 %	100,0 %		
Završena strukovna srednja škola (do 3 godine)	aps.	339	205	544		
	%	62,3 %	37,7 %	100,0 %		
Završena gimnazija (4 godine ili više)	aps.	20	2	22		
	%	90,9 %	9,1 %	100,0 %		
Prvostupnik ili stručni studij	aps.	2	2	4		
	%	50,0 %	50,0 %	100,0 %		
Magistar	aps.	34	1	35		
	%	97,1 %	2,9 %	100,0 %		
Ukupno	aps.	524	305	829		
	%	63,2%	36,8%	100,0 %		

Iz uzorka istraživanja vidljivo je da je najveći broj počinitelja bio zaposlen. Ako se varijabla zaposlenja stavi u odnos s počiniteljevom alkoholiziranosti tijekom počinjenja nasilnog kaznenog djela, vidljivo je da su počinitelji u svim kategorijama zaposlenja relativno najčešće činili kaznena djela nasilja u trijeznom stanju.

Tablica 6.: Zaposlenje počinitelja u odnosu na alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis*

Zaposlenje počinitelja za vrijeme počinjenja djela		Je li počinitelj bio pod utjecajem alkohola za vrijeme počinjenja djela?		Ukupno	X ²	Značajnost
		Ne	Da			
Nezaposlen	aps.	206	97	303	4,664	,198
	%	68,0 %	32,0 %	100,0 %		
Zaposlen	aps.	235	145	380		
	%	61,8 %	38,2 %	100,0 %		
Učenik/student	aps.	6	3	9		
	%	66,7 %	33,3 %	100,0 %		
Umirovljenik	aps.	80	57	137		
	%	58,4 %	41,6 %	100,0 %		
Ukupno	aps.	527	302	829		
	%	63,6 %	36,4 %	100,0 %		

Varijabla spola počinitelja u odnosu s varijablom koja definira je li počinitelj bio po utjecajem alkohola *tempore criminis* kod oba spola pokazala je kako su i počinitelji i počiniteljice relativno najčešće tijekom počinjenja djela bili trijezni. Međutim, kod oba spola je oko 1/3 počinitelja i počiniteljica tijekom počinjenja djela bilo pod utjecajem alkohola.

Tablica 7.: Spol počinitelja u odnosu na alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis*

Spol počinitelja		Je li počinitelj bio pod utjecajem alkohola za vrijeme počinjenja djela?		Ukupno	X ²	Značajnost
		Ne	Da			
Muško	aps.	494	289	783	0,387	,534
	%	63,1 %	36,9 %	100,0 %		
Žensko	aps.	37	18	55		
	%	67,3 %	32,7 %	100,0 %		
Ukupno	aps.	531	307	838		
	%	63,4 %	36,6 %	100,0 %		

4. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Cilj provedenog istraživanja jest stjecanje uvida u pojedina obilježja počinitelja nasilnih delikata odnosno stjecanje uvida u tip nasilja koji je počinio počinitelj, zakonsku kvalifikaciju najtežega kaznenog djela za koje je počinitelj osuđen, motiv za činjene kaznenog djela, bračni status, stupanj obrazovanja, zaposlenje i spol. Specifični cilj istraživanja jest utvrđivanje postojanja razlika u navedenim obilježjima s obzirom na alkoholiziranost počinitelja *tempore criminis*.

Od ograničenja ovog istraživanja potrebno je spomenuti kako kod svih varijabli nisu bili dostupni potpuni podaci vezani uz pojedine počinitelje te zbog toga broj počinitelja u analiziranim podacima oscilira, odnosno nije identičan. Također valja spomenuti da je ukupno analizirano 1117 kaznenih predmeta u kojima je pravomoćnost nastupila u razdoblju od 2017. do 2021. godine te da istraživanjem nisu obuhvaćeni svi predmeti jer nisu bili dostupni na sudovima na kojima se provodilo istraživanje (npr. iz razloga pokretanja izvanrednih pravnih lijekova).

Iz podataka dobivenih istraživanjem zaključno se može reći da su dobiveni podaci pokazali kako je kod dvije vrste nasilja, kod "bar"-nasilja i nasilja povezanog s huliganizmom, relativno veći udio počinitelja pod utjecajem alkohola *tempore criminis*. Kod "bar"-nasilja zabilježeno je da je 90,9 % počinitelja bilo alkoholizirano, dok su kod huliganizma svi počinitelji bili pod utjecajem alkohola.

Za razliku od istraživanja u ovom radu, kod istraživanja alkohola kao kriminogenog čimbenika kod počinitelja kaznenog djela ubojstva i pokušaja ubojstva dobiveni podaci su pokazali da alkoholičari u najvećem udjelu čine ubojstvo u obitelji, a najčešće su žrtve članovi uže obitelji poput supruge/izvanbračne supruge (20 %), sina (15 %) i brata (15 %). Pri čemu je 50 % počinitelja bilo trijezno u trenutku počinjenja djela, dok je preostalih 50 % bilo alkoholizirano. Od toga je 20 bilo ovisnika o alkoholu, a 30 akutno intoksiciranih.¹¹

Istraživanje kojim su se istraživala ubojstva intimnih partnera i alkohol pokazalo je da je od ukupno 147 počinitelja njih 77 (52,4 %) tijekom izvršenja djela bilo u pijanom stanju, što pokazuje da je alkohol u promatranom uzorku značajan čimbenik koji se pojavljuje tijekom počinjenja djela.¹²

Nadalje, počinitelji su češće bili pod utjecajem alkohola *tempore criminis* kod kaznenih djela koja su ostala u pokušaju (56,2 %). Također, oni koji su činili kaznena djela iz ljubomore (51,0 %) i vigilantizma (66,7 %) relativno češće bili su pod utjecajem alkohola *tempore criminis*. Počiniteljev bračni status *tempore criminis*

¹¹ Draganić, M.; Kovačević, D.; Sušac, N., *Alkohol kao kriminogeni čimbenik kod ubojstva i pokušaja ubojstva*, Ljetopis socijalnog rada, vol. 23, br. 2, 2016., str. 299 – 323, 315 i 318.

¹² Dundović, D., *op. cit.* u bilj. 7, str. 192.

u odnosu na utjecaj alkohola tijekom počinjenja nasilnog djela pokazao je kako su udovci ili udovice relativno češće činili nasilna kaznena djela pod utjecajem alkohola (58,8 %). Nadalje, podaci su pokazali relativno jednak udio počinitelja pod utjecajem alkohola i oni trijeznih kod počinitelja koji su stekli prvostupničko obrazovanje ili su završili neki stručni studij. Počinitelji su bez obzira na vrstu zaposlenja relativno najčešće činili kaznena djela u trijeznom stanju.

Podaci vezani uza spol počinitelja i utjecaj alkohola *tempore criminis* pokazali su da je kod oba spola oko 1/3 počinitelja i počiniteljica tijekom počinjenja djela bilo pod utjecajem alkohola.

Istraživanje u kojem su se istraživale neke rodne karakteristike počinitelja ubojstava pokazalo je da je, kad je riječ o utjecaju opojnih sredstava na počinitelje tijekom počinjenja ubojstava i pokušaja ubojstava u obitelji, utjecaj alkohola znatan, izraženiji je kod muškaraca s 42,2 %, ali je s visokih 32,6 % prisutan i kod žena.¹³

S praktičnog aspekta ovaj rad daje povratnu informaciju stručnjacima raznih struka koji se bave problematikom nasilja, a s obzirom na činjenicu da su analizirani podaci u svojoj ukupnosti pokazali kako je nešto više od 1/3 počinitelja nasilnih delikata ista činilo pod utjecajem alkohola ponovno se ukazuje potreba dodatnog osmišljavanja i educiranja javnosti o štetnosti i mogućim posljedicama do kojih može doći uslijed konzumacije alkohola. S druge strane navedeni podaci mogu biti važni za planiranje i kreiranje adekvatnog tretmana počinitelja nasilnih delikata.

LITERATURA

- Archer, J., *Sex Differences in Aggression Between Heterosexual Partners: A MetaAnalytic Review*, Psychological Bulletin, vol. 126, br. 5, 2000., str. 651 – 680.
- Belfarge, H.; Rying, M., *Characteristic of spousal homicide: a study of all cases of spousal homicide in Sweden 1990-1999*, Criminal Behaviour and Mental Health, vol. 14, 2004., str. 121 – 133.
- Bulat Rajhvan, L.; Ajduković, M., *Obiteljske i psihosocijalne odrednice vršnjačkog nasilja među mladima*, Psihologijske teme, vol. 21, br. 1, 2012., str. 167 – 194.
- Diem, C.; Pizarro, J., *Social Structure and Family Homicides*, Journal for Family Violence, vol. 25, 2010., str. 521 – 532.
- Draganić, M.; Kovačević, D.; Sušac, N., *Alkohol kao kriminogeni čimbenik kod ubojstva i pokušaja ubojstva*, Ljetopis socijalnog rada, vol. 23, br. 2, 2016., str. 299 – 323.

¹³ Pavliček, J.; Milivojević Antoliš, L.; Matijević, A., *op. cit.* u bilj. 7, str. 929.

- Dundović, D., *Ubojstva intimnih partnera*, Zagreb, Kaznenopravno-kriminalistička biblioteka Vladimir Bayer, Zagreb, 2005.
- Dundović, D. *Ubojstva intimnih partnera i alkohol*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 15, br. 1, 2008. str. 177 – 203.
- Fox, A.; Zawitz, W., *Homicide trends in United States*, Government Printing Office, Washington, 2006.
- Getoš Kalac, A. M.; Bezić, R., *Criminological Violence Research. Ideas-Challenges-Concepts-Solutions*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2019., dostupno na: <https://www.violence-lab.eu/publications/manuals/joint-manual-2/> (13. 9. 2024.).
- Gillespie, M.; Hearn, V.; Silverman, A., *Suicide following homicide in Canada*, Homicide, vol. 2., 1998., str. 46 – 63.
- Hrvatska enciklopedija, *Motivacija*, <https://www.enciklopedija.hr/clanak/motivacija> (9. 9. 2024.).
- Kovčo, I., *Neke karakteristike ubojstava intimnih partnera u Hrvatskoj*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 3, br. 1, 1996., str. 11 – 126.
- Kovčo Vukadin, I., *Napadi na policijske službenike: pregled aktualnih spoznaja*, Policijska i sigurnost, vol. 20, br. 3, 2011., str. 273 – 305.
- Mužinić Masle, L.; Goreta, M., *Alkohol kao kriminogeni čimbenik kod počinitelja kaznenog djela ubojstva i pokušaja ubojstva*, Socijalna psihijatrija, vol. 28, br. 1, 2000., str. 29 – 33.
- Paulozzi, J.; Saltzman, E.; Thompson, P.; Holmgreen, P., *Surveillance for homicide among intimate partners: United States, 1981–1998.*, Mortality & Morbidity Weekly Reports, vol. 50, br. 3, 2001., str. 1 – 15.
- Pavliček, J.; Milivojević Antoliš, L.; Matijević, A., *Neke rodne karakteristike počinitelja ubojstava*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 19, br. 2, 2012., str. 917 – 934.
- Roberts, D. W., *Intimate Partner Homicide, Relationship to Alcohol and Firearms*, Journal of Contemporary Criminal Justice, vol. 25, br.1, 2009., str. 67 – 88.
- Singer, M., *Kriminologija delikata nasilja*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2005.
- Skorupan, V., *Razlike u modalitetima izvršenja kaznenih djela s elementima nasilja između agresivnih i neagresivnih maloljetnih počinitelja*, Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, vol. 37, br. 2, 2001., str. 111 – 126.
- Žaja, B., *Utjecaj nekih sociodemografskih i socioloških karakteristika počinitelaca delikata nasilja na njihovo ponašanje u toku penalnog tretmana*, Doktorska disertacija, Defektološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd – Zagreb, 1984.
- Žarković-Palijan, T., *Značajke osobitosti alkoholičara počinitelja i nepočinitelja kaznenih djela*, Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet, Zagreb, 2005.

Summary

Pero Mihaljević *

Mirjana Kondor-Langer **

VIOLENT CRIMES: INDIVIDUAL CHARACTERISTICS OF PERPETRATORS AND THE INFLUENCE OF ALCOHOL TEMPORE CRIMINIS

Given the fact that today various forms of violence have become a part of our everyday life, this paper deals with certain characteristics of violent crime offenders and their alcoholism at the time of committing a violent crime. The results presented in this paper are part of the scientific research project entitled “Croatian Violence Monitor – A Study of the Phenomenology, Etiology, and Prosecution of Delinquent Violence, focusing on Protecting Particularly Vulnerable Groups of Victims”. Secondary data sources were used for the research sample, namely collected court cases of violent crimes committed on the territory of the Republic of Croatia. The objective of the paper was to obtain better insight into certain individual features of violent crime offenders regarding the type of committed violence, the legal qualification of the most serious crime for which the perpetrator was sentenced, the motive for committing the crime, marital status, level of education, employment, and gender. The specific objective of the paper was to establish the differences in analyzed features considering the offender’s alcoholism tempore criminis. From the point of view of practice, this paper provides certain feedback to experts from various professions who deal with the issue of violence. Because the analyzed data in its totality showed that slightly more than 1/3 of the perpetrators of violent offenses committed the crime under the influence of alcohol, the need for additional planning and educating the public about the harm and possible consequences that can occur as a result of alcohol consumption is highlighted again. On the other hand, the mentioned data can be important for planning and creating adequate treatment of perpetrators of violent crimes.

Key words: violence; characteristics of the offender; the offender’s alcoholism tempore criminis

---

* Pero Mihaljević, Ph. D., Senior Advisor, Office of the National Security Council, Republic of Croatia, Jurjevska 34, 10 000 Zagreb; p_mihaljevic@yahoo.com; ORCID ID: orcid.org/0009-0009-9326-4104

** Mirjana Kondor-Langer, Ph. D., Associate Professor, The Police College of the Ministry of Interior Affairs of the Republic of Croatia, Avenija Gojka Šuška 1, 10 000 Zagreb; mklander@fkz.hr; ORCID ID: orcid.org/0000-0003-4045-6152

